

Gaetano Grezler, Sv. Ante, Vodnjan, Zbirka sakralne umjetnosti župne crkve Sv. Blaža (snimio: Živko Bačić)

Gaetano Grezler, St. Anthony, Vodnjan, Sacral art collection of the parish church of St. Blaž (photo by Živko Bačić)

Radoslav Tomić

Institut za povijest umjetnosti

**Gaetano Grezler
u Vodnjanu i Dobroti**

Izvorni znanstveni rad – Original scientific paper

predan 10. 11. 1998.

Život i djelo mletačkoga slikara Gaetana Grezlera (Gressler, Gresler, Greyzler, Graisler) nisu do sada bili temom temeljitijega istraživanja ni u Italiji, ni u Hrvatskoj. Prema starijim piscima, Gaetano Grezler rođen je 1765. godine u Veroni, u obitelji njemačkoga podrijetla.¹ U rodnom gradu slikarstvu ga je podučavao o. Felice Cignaroli. Nije poznato kada se preselio u Veneciju. U tom je gradu 4. ožujka 1792. godine imenovan akademikom, a potom i profesorom na Umjetničkoj akademiji.² Od njegovih djela navodile su se oltarne pale *Srce Isusovo sa Sv. Vincenzom i Sv. Katarinom* u mletačkoj crkvi S. Maria Formosa, te *Sv. Alojzije Gonzaga* u župnoj crkvi u Mestrama. Prema novijim istraživanjima, Grezler je u posljednjem desetljeću 18. stoljeća portretirao i Generalnoga providura Carla Aurelija Widmanna (Provveditore Generale da Mar)³ te mletačkoga patrijarha i kardinala Federica M. Giovannelija u trenutku kada je vikarom proglasio Francesca Franceschinija 1794. godine.⁴ Na portretu patrijarha Giovannelija umjetnik se potpisao kao: *Cajetanus Gressler Veronensis*.⁵ Kada su redovnici samostana S. Francesco della Vigna odlučili postaviti Križni put, obratili su se sedmorici umjetnika, među kojima i Gaetanu Grezleru koji je trebao izraditi treću i dvanaestu postaju. Ipak te je postaje izveo Liberale Cozza.⁶

Čini se da je Grezler bio mnogo više zaokupljen sabiranjem umjetnina i dragocjenosti negoli slikanjem. S obzirom da je živio u Veneciji u vrijeme ukinuća Republike i prisilnih zatvaranja brojnih crkava i samostana, Grezler je u palači Lezze alla Misericordia prikupio impozantan broj relikvija iz ukinutih crkava i samostana. Uz relikvije, Grezler je sabrao i veći broj slika. Imao je namjeru da ih, kada se prilike na lagunama ponovno stabiliziraju, proda, što se nije ostvarilo. Zašto je sa tim bogatim inventarom stigao u Vodnjan – nije istraženo. Prema lokalnim kroničarima, tu je, u prostoru iznad sakristije u župnoj crkvi Sv. Blaža otvorio atelier, gdje je slikao te slikanju podučavao Venerija Trevisana. Prema ugovoru sklopljenom 1818. godine s kapitulom župne crkve Sv. Blaža i gradskim vlastima, Grezler je Vodnjanu, crkvi i komuni, ostavio relikvije i umjetnine u svome posjedu. Ubrzo nakon toga napustio je Vodnjan. Nije poznato gdje je ni kada umro. Osim relikvija svetaca i brojnih slika mletačkih majstora u Vodnjanu su se sačuvala i dva Grezlerova vlastoručna djela.⁷ U Zbirci crkvene umjetnosti izložen je dopojasni prikaz Sv. Antuna Padovanskoga s ljljanom i knjigom. Na slici je natpis:

G. G. Gaetano Grezler Veron. Pinx. Op. / suam devotionem erga / divum Antonium Patav. C. An. / MDCCCVIII.

Visoko na zidu svetišta, iza glavnoga oltara u župnoj crkvi Sv. Blaža, postavljena je oltarna pala *Bogorodica s Djetetom, Sv. Antom Padovanskim, Sv. Antom Opatom i Sv. Gregorijem iz Spoleta*. Prema tradiciji, pala je bila naručena za župnu crkvu u Velom Lošinju. Stoga su na slici prikazani Sv. Antun Opat, titular crkve i Sv. Gregorije iz Spoleta, patron toga otočkoga mjesta.⁸ Na njima se Grezler predstavlja kao slikar akademizirajućih tendencija koje tada prevladavaju na širem sjevernotalijanskom prostoru, od Trsta do Milana, u djelima Francesca Bissona, Teodora Matteinija, Francesca Hayeza, Lattanzia Querene, Michelangela Grigolettija, Lodovica Lipparinija, Natalea Schiavonija i Giuseppea Tominza. Tim je umjetničkim strujanjima između klasicizma i romantiz-

Sažetak

Autor piše o veronskom slikaru Gaetanu Grezleru koji je početkom 19. stoljeća, kraće vrijeme, živio i slikao u Vodnjanu. U tamošnjoj je župnoj crkvi Sv. Blaža uredio i atelier i naslikao dvije slike: manji prikaz Sv. Ante i veliku oltarnu palu Bogorodica s Djetetom i svecima. U Vodnjanu je sačuvana i njegova dragocjena darovnica slika i relikvijâ svetacâ. Grezler je 1811. godine portretirao i nepoznatoga bokeljskoga kapetana (Andriju Tripkovića ili Krsta Radmirija), koji se čuva u crkvi Sv. Stasija u Dobroti.

Gaetano Grezler, Bogorodica s Djetetom i svecima, Vodnjan, župna crkva Sv. Blaža (snimio: Živko Bačić)

Gaetano Grezler, Virgin with Child and Saints, Vodnjan, parish church of St. Blaž (photo by Živko Bačić)

ma, u podlozi bio podjednako Canovin revolucionarni umjetnički obrat i društvene promjene koje su temeljito preobrazile sliku talijanskih pokrajina. Grezlerova orijentacija prema monumentalnim likovima precizno definirane obrisne linije, »ledenom« koloritu i široko zamišljenim kompozicijama opće su mjesto u slikarskim zbivanjima početkom 19. stoljeća.

Osim u Vodnjanu sačuvala se jedna Grezlerova slika u zbirci župne crkve zapadnoga dijela Dobrote u Boki Kotorskoj. Danas više nije moguće s pouzdanjem utvrditi tko je prikazan na portretu. Postoje dvije mogućnosti. Prema prvoj prikazan je kapetan Andrija Tripković (Dobrota, 1863–1843), koji je podigao monumentalnu palaču u Dobroti i opremio je brojnim umjetninama. Prema drugoj, portretiran je Krsto (Radov) Radimiri (Dobrota, 1765–1832), također ugledni bokeljski kapetan. Iako protivnik francuske vlasti u Boki (1807–1813) Radimiri je bio odlikovan ordenom Legije časti jer se istaknuo u sukobima s engleskim brodovima u njihovim osvajačkim posezanjima na jugu Dalmacije.

Gaetano Grezler, Portret kapetana iz Dobrote u Boki Kotorskoj, Dobrota, Zbirka župne crkve Sv. Stasija (snimio: Živko Bačić)

Gaetano Grezler, Portrait of a Captain from Dobrota in Boka Kotorska, Dobrota, collection of the parish church of St. Stasio (photo by Živko Bačić)

Da je Grezler naslikao bokeljskoga kapetana pronicljiva pogleda, zapisao je on sam na poleđini slike (*Gaetano Grezler Veronensis 1811*), dok je na pismu u kapetanovim rukama djelomično čitljiv natpis:

Cariss. Amico / Ricepute tra le... dalla vostra compagnia alla / giorn / ..., e non sorta allorchè vi / impegnarete a... lle ogetto, vino... onquili, e / certo che in / ... non che nel Vostro Congr... Ho / trancioè certamente... tta / la convenienza pori / ... le / Avendo da Voi quanto prima le Barile d'oglio / come... le ventiquattro duo 24 Bottiglie di Ap / ... alla Si.ra Margarita Paringuniana Arinai / di (?) / quanto... e cordialmente / ... alla prima.

Treba ponovno istaknuti da su potkraj 18. i početkom 19. stoljeća pomorska mjesta Boke Kotorske, ponajprije upravo Dobrota, bila na vrhuncu svoje gospodarske moći. Ta moć ni u izrazito nepovoljnim političkim prilikama i vratolomnim izmjenama osvajačkih vojni nije bila potpuno uništena, o čemu svjedoči znatan umjetnički inventar u tamošnjim crkvama i kapetanskim palačama.⁹

Bilješke

1
G. Moschini, *Della Letteratura veneziana del secolo XVIII fino a' nostri giorni*, Venezia, 1806; **Zannandreis**, *Vite di pittori, scultori e architetti veronesi*, Venezia, 1891.

2
Prema podacima koje mi je dostavio prof. Nedo Fiorentin iz Venecije, tada su akademici postali Gaetano Grezler, Pietro Fantin, Giuseppe Rampini, Antonio Zanetti i David Rossi. Profesorom, na studiju slikarstva, imenovan je uz Grezlera i Pietro Fantin. O tome je odlučivao Kolegij profesora u sljedećem sazivu: Francesco Maggiotto, predsjednik; Giuseppe Diziani, prvi savjetnik; Giacomo Mareschi, savjetnik; Giuseppe Sabbatini, savjetnik; Giovanni Battista Mengardi, savjetnik; Giacomo Guarana; Pietro Moro; Vincenzo Guarana; Giovanni Battista Tosolini; Zuane Scaggiari; Pietro Novelli; Bernardino Castelli; Domenico Maggiotto; Alessandro Longhi. Na podacima zahvaljujem prof. Nedu Fiorentiniju iz Venecije i prof. dr. Ljerki Šimunković iz Splita.

3
F. Magani, *Il collezionismo e la committenza artistica della famiglia Widmann, patrizi veneziani, dal Seicento al Settecento*, Memorie dell'Istituto Veneto di Scienze Lettere ed Arti, Venezia, 1989, 97.

4
Taj se, danas zagubljeni, portret nalazio u karmelićanskom samostanu Scalzi, a potom u S. Maria della Misericordia u Veneciji. Usp. **A. Zorzi**, *Venezia scomparsa*, Milano, 1972, 480.

5
Prema rukopisu arh. Antonija Dieda, tajnika Akademije u Veneciji (Venezia, Museo Correr) na portretu je bio sljedeći natpis: HOC OPUS / CAJETANUS GRESSLER VERONENSIS PINXIT / ANNO DNI MDCCXCIV / ANNO VERO MDCCCXXXLX AETATIS SUAE LXXIV / VETERIS FORMA RETENTA / IN MAXIMA SUI DEJECTIONE ITERUM PINXIT / TOTUNQUE REFECIT.

6
A. Alisi, *Istria città minori*, Trieste, 1997, 67, bilješka 74.

7
A. Alisi, *Istria città minori*, Trieste, 1997, 69.

8
P. Budini, *San Gregorio di Spoleto patrono di Lussingrande*, Lussinpiccolo, 1937.

9
Prilike u Boki sugestivno dočarava Pavao Butorac. Usp. njegovu temeljnu knjigu: **P. Butorac**, *Boka Kotorska nakon pada Mletačke republike do Bečkoga kongresa (1797–1815)*, Zagreb, 1938. Prema Bukovčevim arhivskim istraživanjima, Radimiri je imenovan vitezom Legije časti 1817. godine od francuskoga kralja Ljudevita XVIII. Usp. n. dj. str. 67, bilješka 248.

Riassunto**Radoslav Tomić****Il Pittore Gaetano Grezler a Dignano e Dobrota**

L'autore scrive del pittore veronese Gaetano Grezler, che nei primi del secolo diciannovesimo visse e lavorò per un breve periodo a Dignano. Negli spazi adiacenti alla chiesa parrocchiale di San Biagio aveva ordinato uno studio, ove dipinse due quadri: la più piccola rappresentazione di Sant'Antonio e la grande pala d'altare raffigurante Madonna con Bambino e coi santi. A Dignano si è conservato pure il suo prezioso lascito concernente le tele e le sacre reliquie. Nel 1811. Grezler fece anche il ritratto di un ignoto capitano dalle Bocche di Cattaro (si tratta di Andrea Tripovich o di Cristoforo Radimiri), situato nella chiesa di Sant'Anastasio a Dobrota.